

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i Gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod: 12 Hydref, 2021
Aelod Cabinet: Cynghorydd Nia Jeffreys
Swyddog Cyswllt: Geraint Owen/Iwan Evans
Rhif Cyswllt: 01286 679072
Pwnc: ADRODDIAD HERIO PERFFORMIAD AELOD
CABINET CEFNOGAETH GORFFORAETHOL A
CHYFREITHIOL

Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Derbyn a nodi'r wybodaeth yn yr adroddiad.

Y RHESYMAU PAM FOD ANGEN PENDERFYNIAD

Er mwyn sicrhau rheoli perfformiad yn effeithiol

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yma yw diweddarau fy nghyd aelodau ar yr hyn sydd wedi digwydd yn y meysydd yr wyf yn gyfrifol amdanynt fel yr Aelod Cabinet dros Cefnogaeth Gorfforaethol a Chyfreithiol. Bydd hyn yn cynnwys amlinellu'r hyn sydd wedi digwydd yn erbyn addewidion Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-2023; lle mae'r mesurau perfformiad arni; a'r diweddaraf o ran cynlluniau arbedion a thoriadau.
- 1.2 Hoffwn eich atgoffa bod yr holl faterion eisoes wedi bod yn destun trafodaeth ac wedi eu craffu gennyf mewn cyfarfod o Dîm Rheoli'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol ar y 15^{fed} o Fedi, oedd hefyd yn cynnwys cynrychiolwyr o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
- 1.3 Rwyf yn fodlon bod y prosiectau sy'n cael eu harwain gan yr Adran, ynghyd a'r perfformiad dydd i ddydd, yn cael eu cynnal o fewn y gyllideb, gyda nifer o enghreifftiau ple bo'r cyflawniad yn mynd tu hwnt i'r hyn a ddisgwylir o dan amgylchiadau anodd. Dymunaf nodi fy ngwerthfawrogiad o waith holl swyddogion yr Adran a'r Gwasanaeth Cyfreithiol yn hyn o beth.

CEFNOGAETH GORFFORAETHOL

2. PROSIECTAU CYNLLUN CYNGOR GWYNEDD 2018-2023 [Blaenoriaethau Gwella)

Mae'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol yn arwain ar 9 o'r blaenoriaethau gwella sy'n ymddangos yng Nghynllun y Cyngor ar gyfer eleni. Rwy'n crynhoi yr hyn sydd wedi'i gyflawni hyd yma fel a ganlyn;

2.1 CADW'R BUDD YN LLEOL

2.1.1 Rydym yn ystod y flwyddyn wedi bod yn treialu methodoleg newydd i asesu tendrau ar sail gwerth cymdeithasol ac effaith lleol.

2.1.2 Fel rhan o'r cynllun peilot, rydym wedi cwblhau'r broses gaffael ar gyfer gwobrwyo cytundeb Taliadau Uniongyrchol Gwasanaeth Oedolion gan ddefnyddio'r fethodoleg newydd . Mae cynnal y peilot wedi ein galluogi i ddeall sut mae'r trefniadau hyn yn gweithio yn ymarferol a rhai o'r cyfleon a risgiau sydd yn gysylltiedig.

2.1.3 Mae'r cwmni buddugol ar gyfer cytundeb gwerth £200,000 wedi ymrwmo i:

- Gyflogi 3 swyddog sy'n byw yng Ngwynedd
- Gynnal 4 sesiwn hyfforddiant i fyfyrwyr gofal cymdeithasol
- 4 wythnos o brofiad gwaith i 2 myfyriwr
- Gynnig 20 awr o amser gwirfoddol i gefnogi elusennau lleol
- 2.5 awr yr wythnos i ddatblygu sgiliau Cymraeg y gweithlu ymhellach

2.1.4 Mae'r buddion yma yn ychwanegol i'r hyn a fyddai wedi ffurfio rhan o'r gytundeb efo'r cwmni buddugol yn y gorffennol.

2.1.5 Byddwn yn argymhell os yw'r drefn hon yn un byddwn yn argymhell i'r Cyngor ei mabwysiadu maes o law yn dilyn cynnal dau beilot caffael arall mewn meysydd gwaith gwahanol. Byddwn yn casglu adborth y farchnad yn ogystal a'r swyddogion sydd yn caffael fel rhan o'r asesiad terfynol.

2.2 MERCHED MEWN ARWEINYDDIAETH

2.2.1 Prif amcan y prosiect hwn yw hybu'r nifer o ferched sy'n ymgeisio ac yn cyrraedd swyddi uwch o fewn y Cyngor trwy adolygu'r amodau a'r amgylchedd gwaith er mwyn denu mwy o ferched i ymgymryd a'r gwaith i'r dyfodol. Mae'r grŵp prosiect wedi ymateb trwy gyflwyno Rhaglen Datblygu Potensial i ferched y Cyngor. Anelir i'r rhaglen ymateb i anghenion a dyheadau datblygu merched. Mae rhaglen fentora hefyd wedi'i sefydlu er mwyn i arweinwyr y Cyngor fod yn fentoriaid gyda'r sesiwn cyntaf wedi'i chynnal yn ystod Medi eleni.

2.2.2 Ym mis Mai 2021 trefnodd y grŵp prosiect fforymau trafod. Pwrpas y fforymau trafod yw darparu gofod i ferched drafod materion sy'n gallu effeithio ar eu dewisiadau a dyheadau gyrfaol. Mae'r fforymau hefyd yn gyfle i ferched i gynnal ac annog ei gilydd. Mynychodd 21 o ferched ar draws adrannau'r cyngor y fforymau. Mae'r pynciau a drafodwyd yn cael sylw bellach gan y grŵp prosiect megis - atgoffa'r gweithlu o'r polisi menapos, polisi absenoldeb mamolaeth a thadolaeth, cyfleoedd datblygol a pharatoi arweinyddion y dyfodol.

- 2.2.3 Trefnwyd dau fforwm trafod i Aelodau Etholedig benywaidd y Cyngor hefyd. Mynychodd 11 o'r Aelodau. Trafodwyd pynciau megis oriau gweithio, recriwtio mwy o ferched i'r rôl, cyfryngau cymdeithasol a chydbwysedd bywyd a gwaith.
- 2.2.4 Bwriad hyn oll yw cynnig y cyfleon i ferched ddatblygu gyrfaeodd fel uwch arweinwyr trwy gyfuniad o greu yr amgylchedd gwaith priodol yn ogystal a'u cefnogi ar lefel bersonol i fanteisio ar y cyfleoedd hynny.

2.3 SICRHAU TEGWCH I BAWB

- 2.3.1 Mabwysiadwyd y Polisi Cydraddoldeb a Chynhwysiant gan y Cyngor ar 6 Gorffennaf (rhyw 6 mis o flaen yr amserlen). Ei fwriad yw helpu swyddogion i sicrhau tegwch i bobl hefo nodweddion cydraddoldeb amrywiol. Rydym yn awr yn gweithio ar gynllun gweithredu a chyfathrebu er mwyn rhoi'r polisi ar waith.
- 2.3.2 Cwblhawyd ymgysylltiad (arolwg electroneg) er mwyn casglu gwybodaeth ynghylch unrhyw rwystrau sy'n wynebu pobl Gwynedd wrth ymwneud efo'r Cyngor. Bu i ni ymgysylltu efo'r staff hefyd er mwyn ein helpu i ddeall agweddau staff tuag at hyfforddiant a hyfforddiant cydraddoldeb yn benodol. Mae'r wybodaeth yn cael ei ddadansoddi ar hyn o bryd gyda'r bwriad o gwblhau'r gwaith yn ystod yr Hydref.
- 2.3.3 Rhannwyd adroddiad ar ddata cydraddoldeb staff gyda'r Cabinet ar 6^{ed} Gorffennaf fel rhan o Adroddiad Blynyddol 2020-21. Mae ymdrechion yn parhau er mwyn sicrhau bod canran uwch o staff yn ymateb i'r cais i gwblhau'r holiadur.
- 2.3.4 Cynhelir awdit gwirfoddol ar y bwlch tâl rhwng y rhywiau pob 3 blynedd a dylem fod wedi cynnal y diwethaf yn 2020. Oherwydd y pandemig ni lwyddwyd i'w gynnal bryd hynny ond mae arbenigwr annibynnol wrthi yn cynnal yr adolygiad yn bresennol gyda rhagolygon y bydd y casgliadau yn hysbys i ni yn fuan.
- 2.3.5 Mae'r gwaith o adnabod yr hyn sydd angen ei wneud er mwyn cyrraedd Lefel 2 Cynllun "Hyderus o ran Anabledd" (cynllun sy'n rhoi arweiniad i fudiadau ar sut i gefnogi pobl anabl o fewn y gweithlu) wedi ei gwblhau. Byddwn yn symud ymlaen yn awr i greu cynllun gweithredu. Bydd cyflawni'r gwaith hwn yn llwyddiannus yn fodd arall o arddangos bod y Cyngor yn ymrwymedig i sicrhau cydraddoldeb yn y man gwaith a thu hwnt.

2.4 ENWAU LLEFYDD CYNHENID GYMREIG

- 2.4.1 Mae'r gwaith hwn wedi'i sefydlu fel blaenoriaeth gwella o'r newydd yn yr adolygiad diweddaraf o Gynllun y Cyngor er mwyn:
- Cysoni'r modd y mae'r Cyngor yn gweithredu wrth arddel enwau Cymraeg
  - Sicrhau mai fersiynau Cymraeg enwau lleoedd sydd yn cael y flaenoriaeth gyda phartneriaid allanol
  - Ceisio cymryd camau rhagweithiol i ddiogelu ac atal mwy o newidiadau i enwau cynhenid
- 2.4.2 Penodwyd swyddog prosiect i weithredu ar lunio rhaglen waith a chyflawni ar y cerrig milltir allweddol. Maent yn gyfuniad o faterion o fewn rheolaeth y Cyngor (egwyddorion y gall y Cyngor eu pasio) a materion sydd angen sylw pellach drwy gyd-weithio gydag eraill. Mae'r swyddog newydd wedi cychwyn yn ei waith ers dechrau mis Medi.

2.5 HYBU DEFNYDD O'R GYMRAEG O FEWN GWASANAETHAU'R CYNGOR

- 2.5.1 Dyma'r cynllun sydd eisoes wedi llwyddo i sicrhau dynodiad iaith penodol ar gyfer pob swydd yn y Cyngor ac sydd wedi mynd cryn dipyn o'r ffordd i wirio gallu deilyddion presennol y swyddi i gyrraedd gofynion ieithyddol eu swyddi (ynghyd a chefnogi unigolion sydd angen datblygiad pellach i gyrraedd y gofynion hynny). Dyma'r sefyllfa ddiweddaraf;
- **2593** o staff canolog wedi cyflwyno hunanasesiad
  - **65%** o staff canolog wedi cyflwyno hunanasesiad
  - **92%** yn cyrraedd (neu basio) Dynodiadau iaith eu swydd
- 2.5.2 Mae'n braf nodi bod canran y staff sy'n cyrraedd (neu basio, gan amlaf) Dynodiadau iaith eu swyddi yn codi hefyd, gyda 672 o staff yn cyrraedd y Dynodiadau'n union, a 1,722 arall â sgiliau uwch na Dynodiadau iaith eu swydd.
- 2.5.3 Bu cydweithio agos gyda'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol i symud y prosiect ymlaen yn yr Adran honno.
- 1 gwasanaeth wedi gorffen casglu asesiadau gan staff
  - Wrthi'n trafod trefniadau recriwtio a phenodi er mwyn sicrhau cysondeb â gweddill y Cyngor
- 2.5.4 Datblygiad calonogol arall, ac yn dilyn ymgyrch penodol i gasglu asesiadau gan weithlu rheng flaen y maes gofal (adrannau Oedolion, Iechyd a Llesiant a Phlant a Chefnogi Teuluoedd), yw y llwyddwyd i gasglu oddeutu 10 gwaith yr asesiadau ym mis Awst o gymharu â Mehefin eleni.
- 2.5.5 Yn olaf, mae'r System Sgiliau iaith yn parhau i gael ei ddatblygu ar y cyd â'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth. Yn ddiweddar, ychwanegwyd y gallu i dracio cynnydd unigolion trwy gymharu'r holl asesiadau a gwblhawyd ganddynt.

2.6 Y GYMRAEG A'R GWASANAETHAU CYHOEDDUS

- 2.6.1 Yn sgil ail ffurfio is-grŵp y Gymraeg, dan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, cyflwynwyd amlinelliad o'r prosiect derbynfydd a dderbyniodd gefnogaeth mewn egwyddor gan y Bwrdd ym mis Mehefin 2021.

Pwysleisir bod ffocws y prosiect (a'r rhaglen yn ei chyfanrwydd) ar y defnydd a wneir o wasanaethau Cymraeg sydd ar gael, ac nid ar argaeledd gwasanaethau lle ddylai'r argaeledd hwnnw fod yn ddiofyn.

- 2.6.2 Nod y prosiect felly fydd i ddeall pa ffactorau sy'n creu'r cyd-destun gorau posib er mwyn annog defnydd o wasanaethau Cymraeg. Ar ddiwedd y prosiect, disgwyliai'r is-grŵp
- dderbyn rhestr o argymhellion i fynd i'r afael a pha ffactorau sy'n cael dylanwad ar ddewisiadau ieithyddol, beth ydi'r ffordd fwyaf effeithiol o'u rhoi ar waith, a beth sy'n gwanhau'r dylanwadau hynny hefyd.
  - Yr amcan wedyn fyddai galluogi sefydliadau i gynllunio, strwythuro a chyflwyno'u gwasanaethau Cymraeg yn y ffordd fwyaf effeithiol posib.
- 2.6.3 Cyflwynwyd y briff prosiect llawn i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ym mis Medi, gyda golwg i gomisiynu adnoddau allanol i yrru'r gwaith yn ei flaen.

2.7 SICRHAU FOD RHEOLWYR YN ARDDEL EU RÔL IECHYD A DIOGELWCH YN EFFEITHIOL

2.7.1 Mae sawl rheswm pam fo mwy o bwysau nag erioed ar sefydliadau i gael trefniadau rheoli iechyd a diogelwch cadarn mewn lle. Mae canllawiau dedfrydu troseddau llawer mwy llym wedi dod i rym tros y blynyddoedd diwethaf mewn perthynas â iechyd a diogelwch ac yn sicr, mae hynny yn yrrwr digonol ynddo'i hun. Yn ogystal, bu cynnydd arwyddocaol llynedd yn yr 'excess' ar bolisi yswiriant y Cyngor sy'n golygu mai'r Cyngor bellach sy'n talu y £75k cyntaf o unrhyw hawliad anaf personol na ellir ei amddiffyn. Ond, yn ogystal a'r oblygiadau ariannol, mae'r pandemig wedi dod a phwysigrwydd iechyd a diogelwch adref i bawb gyda llesiant yn benodol yn bwnc llosg cenedlaethol. Mae'n faes sydd wedi dod yn ganolbwynt trefniadau pob sefydliad, bron a bod tros nos. Mae newidiadau ym mhatrymau cymdeithasol a gwleidyddol hefyd wedi gweld disgwyliadau cymdeithas yn codi, gyda gofyn i sefydliadau cyhoeddus fod yn arddangos y safonau uchaf a'r ymarfer gorau. Mae'n faes erbyn hyn sydd o dan chwydd wydr barhaus.

2.7.2 Bydd y prosiect yn parchu egwyddorion Ffordd Gwynedd gyda phwyslais ar bedair 'C' – sef

- Cysondeb - ar draws yr Adrannau
- Cymesur – rheolaeth risg synhwyrol ble fo mesurau rheoli yn gymesur â lefel risg
- Cydweithio – nid yn unig yn fewnol ond gyda phartneriaid a rhyng-ddeiliaid er mwyn gwthio safonau ar draws y gadwyn gyflenwi
- Cadernid – systemau cadarn yn seiliedig ar ddata dibynadwy

2.7.3 Bydd y gwaith yn edrych ar 6 elfen, a bydd amcanion penodol ar gyfer y 6 elfen a fydd, pan wedi eu cyfuno, yn greiddiol i fframwaith o reoli iechyd a diogelwch yn effeithiol, sef:

- Arweinyddiaeth glir a gweledol ar faterion iechyd a diogelwch
- Systemau: Cael systemau effeithiol a chymesurol ble gellir cynhyrchu data byw a synhwyrol i gefnogi rheolaeth iechyd a diogelwch a chefnogi arloesedd
- Cymhwysedd: Cael y gweithlu (ar bob lefel) yn wybodus ac yn gymwys i'w rôl ac wedi eu hyfforddi yn y risgiau y maent yn wynebu yn y gwaith, gan sicrhau argaeledd at gyngor cymwys amserol i gynghori ar risgiau arbenigol / datblygiadau diweddaraf ac arloesol yn y maes.
- Cymuned: Creu rhwydwaith, strwythurau a chymuned ar gyfer ymgynghori, cyfathrebu a gwneud penderfyniadau ar faterion iechyd a diogelwch, nid yn unig yn fewnol, ond hefyd ymysg rhwng-ddeiliad megis y trydydd sector, contractwyr a chyflenwyr,
- Sicrwydd ansawdd: Cyfundrefn effeithiol o fonitro, dysgu o gamgymeriadau, dan ddatblygu ac esblygu yn barhaus.

2.8 CYNLLUNIO'R GWEITHLU

2.8.1 Mae'r gwaith o adnabod bylchau a gweithredu'n rhagweithiol, sydd wedi ei gychwyn gyda'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, yn cael ei ledaenu i weddill y Cyngor yn ystod y flwyddyn bresennol tra bod ymrwymiad bellach i ymestyn y nifer o brentisiaid ac hyfforddeion presennol ac hynny ar draws nifer cynyddol o wasanaethau ar draws y Cyngor.

2.8.2 Yn hyn o beth, cymeradwyodd y Cabinet gyfanswm o £1.1 miliwn o fuddsoddiad yn ei gyfarfod ar y 18fed o Fai er mwyn sicrhau parhad y Rhaglen o ddenu a datblygu talent dros y tair blynedd nesaf. Mae'r buddsoddiad hwnnw yn gyfuniad o £600,000 ar gyfer y Cynllun Prentisiaethau a £500,000 ar gyfer y Cynllun Arweinwyr ac Arbenigwyr Yfory (cynlluniau graddedigion y Cyngor).

Mae 29 prentis wedi eu recriwtio ers i'r Cynllun prentisiaethau gychwyn yn 2019 (17 yn 2019 ac yna 12 hyd yma eleni) gydag 8 prentis arall i'w penodi yn ystod yr Hydref – cyfanswm o 37 prentis sydd wedi'i gyflawni efo'r buddsoddiad gwreiddiol o £300,000 a wnaed gan y Cabinet yn 2019. O'r 17 a benodwyd yn 2019, penodwyd 9 ohonynt eisoes i swyddi gyda'r Cyngor.

Byddwn yn dechrau buddsoddi'r £600,000 a gymeradwywyd ym mis Mai ar ôl penodi i bob un o'r 37 prentisiaeth sydd eisoes wedi'u sefydlu.

Ymhellach penodwyd 7 hyfforddai ar Gynllun Rheolwyr ac Arbenigwyr Yfory eleni gyda rhagolygon, ar sail datblygiad hyfforddeion yn y gorffennol, y bydd y Cyngor yn elwa o'u penodi yn y tymor hirach.

2.8.3 Mae'r Cynllun Prentisiaethau yn benodol wedi cynnig gwerth ychwanegol trwy ddenu a recriwtio merched i swyddi a gysylltir yn draddodiadol efo dynion yn ogystal a denu dynion i ymgeisio a chael eu penodi i swyddi a gyflawnir yn draddodiadol gan ferched. Ymhellach, mae'r gwaith a wnaed i geisio sicrhau bod yr hyfforddiant ffurfiol yn cael ei gyflwyno trwy gyfrwng y Gymraeg wedi dwyn ffrwyth ac hynny fel rhan o'r Cynllun cynhwysfawr sydd wedi'i ddatblygu dros y ddwy flynedd diwethaf.

2.8.4 Mae'n deg i nodi bod llwyddiant y prosiect yn rhoi pwysau ychwanegol ar gapasiti y tîm i ddarparu'r gefnogaeth o ansawdd briodol i'r Prentisiaid. Mae hyn yn derbyn sylw ac yn debygol o arwain at ychwanegu at y capasiti presennol cyn dechrau ar y paratodau ar gyfer recriwtio y garfan nesaf o brentisiaid.

2.8.5 O ran y gweithlu presennol, byddwn yn ymestyn y Rhaglen Datblygu Potensial, sydd eisoes wedi bod yn hynod lwyddiannus o fewn yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol, i weddill y Cyngor gyda'r paratodau ar gyfer gwneud hyn eisoes ar y gweill yn yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol.

2.9 RHOI Ffordd GWYNEDD AR WAITH

2.9.1 Cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar yr 16 o Orffennaf yn adrodd ar gynnwys llythyr Swyddfa Archwilio Cymru ynglŷn a chynnydd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor yn ogystal ag adlewyrchiadau Tîm Rheoli'r Cyngor i'r sylwadau a wnaed. Roedd y Prif Weithredwr eisoes wedi datgan ei awydd i gynnal adolygiad o'r cynnydd ar ffurf hunan-asesiad pellach yn yr Hydref a cytunodd aelodau'r Pwyllgor i gydweithio ag o i'r perwyl hwnnw trwy ffurfio Grŵp Tasg a Gorffen er mwyn asesu i ba raddau y mae egwyddorion Ffordd Gwynedd wedi gwreiddio yn y Cyngor. Bydd aelodau'r Cabinet yn amlwg efo rhan allweddol i'w chwarae yn yr adolygiad hefyd.

2.9.2 Yn y cyfamser, gellir adrodd bod hyfforddiant, ar ffurf rhithiol, yn parhau i gael ei gynnig a'i gynnal tra bo adolygiadau Gwasanaeth gafodd eu hoedi yn ystod

y cyfnodau clo, yn cael eu hatgyfodi yn araf fel ag y mae'r sefyllfa yn dychwelyd i ryw fath o normalrwydd.

2.9.3 Mae'r drefn herio perfformiad newydd wedi'i chyflwyno gydag adroddiadau perfformiad misol yn cael eu cyflwyno, ac yn cael eu herio, yn fisol gan yr aelodau Cabinet tra bo'r cyfarfodydd herio perfformiad hanesyddol, gyda chynrychiolaeth o 'fysg aelodaeth y Pwyllgor Craffu perthnasol yn cael eu cynnal ddwy waith y flwyddyn bellach ac hynny fel rhan o'r paratodau ar gyfer cyflwyno'r adroddiadau perfformiad i'r Cabinet.

2.10 PROSIECTAU ERAILL

2.10.1 Prosiect Systemau Adnoddau Dynol

Mae'r prosiect yma wedi llithro ryw gymaint yn ystod y 6 mis diwethaf yn sgil blaenoriaethau eraill y Cyngor. Fodd bynnag, anelir i gyflwyno modiwlau yn ymwneud â galluogi rheolwyr i hysbysebu, penodi a therfynu cyflogaeth staff o fewn y flwyddyn gyllidol bresennol. Yn ogystal, anelir i ryddhau modiwl ar gyfer cofnodi absenoldebau staff trwy'r porth hunanwasanaeth erbyn diwedd y flwyddyn galendr.

2.10.2 Prosiect Hunan-Wasanaeth Cyhoeddus

Yn ystod 2020-21, gwelwyd cynnydd sylweddol yn y defnydd o wasanaethau ar-lein oherwydd y pandemig, ac erbyn hyn mae dros 50% o'r ceisiadau yn hanner y gwasanaethau hynny yn cael eu cyflwyno drwy hunanwasanaeth.

Mae'r pandemig wedi arwain at gyflwyno gwasanaethau ar-lein mewn meysydd lle nad oedd rhai cynt, ac wedi arwain at gynnydd mewn ceisiadau am y gwasanaethau ar-lein yn gyffredinol. Mae hyn wedi codi ymwybyddiaeth staff ynghylch sut y gall hunanwasanaeth fod o fudd i'w gwasanaethau nhw. O'r herwydd, mae nifer o staff yn cysylltu efo ceisiadau i ddatblygu gwasanaethau newydd ar-lein. Mae hyn i'w groesawu yn fawr, ac mae'n gosod her arall o flaenoriaethu'r holl geisiadau mewn modd sydd yn dod â budd i'n cwsmeriaid a'r gwasanaethau dan sylw.

Y gwasanaeth diweddaraf i'w ychwanegu i'r ddarpariaeth ar-lein yw yr un ar gyfer cyflwyno cais am fynediad i ysgolion y Sir. Mae'r adborth cychwynnol ers iddo gael ei gyflwyno yn arddangos bod hwn yn ddatblygiad sy'n cael ei groesawu gan rieni yn ogystal ag hwyluso gwaith swyddogion.

3. PERFFORMIAD

3.1 Nodir isod trosolwg o berfformiad yr Adran yn ystod pum mis cyntaf y flwyddyn ariannol bresennol. Nid oes cyfeiriad at bob un o'r gwasanaethau ond rwy'n awyddus i gadarnhau fy mod yn fodlon efo perfformiad presennol y gwasanaethau hynny.

3.2 Gwasanaeth Iechyd, Diogelwch a Llesiant

3.2.1 Dyfarnwyd Lefel Aur o'r Safon Iechyd Corfforaethol (Safon Iechyd yn y Gweithle a sefydlwyd gan Lywodraeth Cymru) am y pedwerydd tro ers 2011. Bu i'r Asesydd nodi,

“Dwi’n cydnabod a gwerthfawrogi fod sefydliad fel awdurdod lleol wedi bod o dan gryn straen dros y deuddeg mis diwethaf a fod hyn wedi cael oblygiadau ar lles eich gweithwyr.

Roedd y wybodaeth a’r manylion yn eich Crynodeb Sefydliad yn gynhwysfawr ac yn dangos, hyd yn oed yn y cyfnod anodd yma, fod Cyngor Gwynedd wedi parhau i gynnal ei darpariaeth lles a iechyd, yn ogystal â datblygu a chyflwyno mentrau newydd”.

3.2.2 Mae swyddogion yn y Gwasanaeth hwn yn parhau i fod yn ganolog i’n trefniadau ar gyfer dygymod efo’r sefyllfa COVID, gyda’r arweiniad a’r canllawiau gweithredu yn newid yn gyson. Mae hyn oll wedi golygu bod rhai o’r cyfrifoldebau eraill yr ymgwymerir a hwy yn arferol, megis cynnal ymarferiadau monitro iechyd a diogelwch, wedi syrthio. Fodd bynnag, o roi y prosiect “Sicrhau bod Rheolwyr yn Arddel eu Rôl Iechyd a Diogelwch” ar waith (fel ag y nodwyd yn gynharach yn yr adroddiad), rwyf yn dawel hyderus y byddwn yn gallu ail-afael yn yr agweddau hyn o waith beunyddiol yn fuan.

3.3 Cyswllt Cwsmer a Cofrestru

3.3.1 Bu i’r Cabinet gymeradwyo cais am £83k er mwyn cyllido cost addasiadau i Ganolfan Galw Gwynedd ym Mhenrhyndeudraeth yn ei gyfarfod ar y 27 o Orffennaf eleni. Bydd gwireddu’r addasiadau hyn yn caniatáu i ni ddarparu gwasanaeth cyswllt cwsmer cynhwysfawr wyneb i wyneb, yn ogystal ag ar y ffôn, i drigolion Gwynedd yn yr ardal ar ben yr hyn a ddarperir yn bresennol ym Mhwlheli, Dolgellau a Chaernarfon.

3.3.2 Mae’r Gwasanaeth Cofrestru wedi dygymod yn arbennig o dan amgylchiadau gwirioneddol anodd dros y deunaw mis diwethaf ond mae’r swyddogion o dan bwysau aruthrol yn bresennol yn sgîl swyddi gwag ag absenoldebau. Mae camau wedi’u cymryd eisoes i gryfhau capasiti rheolaethol ac arbenigol o fewn yr Uned ond mae ychwaneg o waith ei angen er mwyn caniatáu i’r Gwasanaeth fod ar ei orau posibil. Er hyn mae’r gyfradd o farwolaethau a genedigaethau a gofrestrir o fewn 5 diwrnod yn cymharu’n dda efo gwasanaethau cyfatebol ar draws yr awdurdodau.

3.3.3 Mae’r amser cyfartalog a gymerir i ymateb i ymholiadau ffôn wedi cynyddu yn ystod y flwyddyn hyd yma. Mae hyn yn gyfuniad o drosiant staff ac hefyd tystiolaeth gynyddol o alwadau sy’n ein cyrraedd oherwydd nad yw cais/ymholiad cyntaf wedi’i ymateb iddo gan wasanaethau eraill o fewn y Cyngor. Mae hyn yn ddealladwy ar un llaw, o ystyried y pwysau sydd wedi bod ar nifer o’r gwasanaethau hynny yn ystod y pandemig, ond mae lle yma i ystyried beth allwn ei wneud fel Cyngor i wella perfformiad yn gyffredinol. Byddai rhoi sylw i hynny, yn fy marn i, yn gyfraniad pwysig i wella perfformiad y Gwasanaeth Cyswllt Cwsmer yn ei dro.

3.4 Democratiaeth a Iaith

3.4.1 Bu i’r Cabinet gymeradwyo cais am £130k er mwyn cyllido cost addasu ystafelloedd cyfarfod ar draws y Cyngor, yn ei gyfarfod ar y 27 o Orffennaf. Bydd yr addasiadau hyn yn hwyluso’r gofyn i ni allu cynnal cyfarfodydd rhithiol/hybrid i’r dyfodol yn unol a gofynion Deddf Llywodraeth Leol 2021 ac yn

unol a dymuniadau yr holl Aelodau. Rhagwelir y bydd y gwaith hwn yn cael ei gwblhau yn ystod yr Hydref a bydd modd treialu cynnal cyfarfodydd efo'r ddarpariaeth newydd cyn y Flwyddyn Newydd.

3.5 Dysgu a Datblygu'r Sefydliad

3.5.1 Mae'r Cynllun Buddiannau Staff yn mynd o gryfder i gryfder gyda 214 o fusnesau yn y Sir yn awr wedi ymuno ag o. Mae hyn yn gynydd o 30 o fusnesau yn ystod cyfnod y pandemig, gydag adborth cyson bositif gan staff a busnesau yn arddangos gwerthfawrogiad o'r hyn y mae'r Cynllun wedi'i olygu iddyn nhw.

3.5.2 Rwyf hefyd yn hynod falch o gael y cyfle i adrodd bod yr adborth gan swyddogion y Cyngor i'r ddarpariaeth hyfforddiant mewnol gyda'r gorau y mae o wedi bod erioed, gyda'r sgôr gyfartalog allan o 10 yn amrywio rhwng 9.1 a 9.5 o un mis i'r nesaf gan staff sydd wedi manteisio ar yr hyn sydd wedi'i gynnig. Mae hyn mewn ymateb i gwestiwn sy'n gofyn "i ba raddau mae'r hyfforddiant yn eich helpu i gyflawni eich rôl". Mae hyn yn hynod galonogol o ystyried bod y mwyafrif llethol o'r hyfforddiant a ddarparwyd wedi'i gyflwyno yn rhithiol.

3.6 Adnoddau Dynol

3.6.1 Derbyniwyd sylwadau cadarnhaol dros ben gan ymgeiswyr ac Aelodau yng nghyswllt y modd yr aethpwyd ati i recriwtio a phenodi Prif Weithredwr newydd ac yna'r Pennaeth Tai ac Eiddo. Mae hyn yn adlewyrchiad o'r modd yr aethpwyd ati i roi pecyn cyflogaeth cynhwysfawr at ei gilydd yn ogystal a'r gofal a gymrwyd gydag ymgeiswyr er mwyn eu tywys trwy'r trefniadau rhithiol i asesu a phenodi.

3.6.2 Secondiwyd un o'r Ymgynghorwyr Adnoddau Dynol am y deunaw mis nesaf er mwyn canolbwyntio ar gydgordio trefniadau'r Cyngor ar gyfer gweithio i'r dyfodol. Ymgynghorwyd yn barod efo deilyddion swyddi, ple cytunwyd ei bod yn ymarferol iddynt gyflawni eu dyletswyddau o gartref, gan bwysleisio mai ar sail gwirfoddol y bydd unrhyw un sydd am weithio o gartref, neu'n rhannol o gartref, yn gwneud hynny. Bydd mwy i'w adrodd ar hyn yn sgîl y gwaith sydd wedi'i amserlenu i'w gyflawni rhwng rŵan a diwedd Rhagfyr.

3.6.3 Mae'r Gwasanaeth wedi dod i gytundeb lefel gwasanaeth efo Parc Cenedlaethol Eryri i ddarparu cyngor a chefnogaeth ym maes cyflogaeth hyd at ddiwedd y flwyddyn ariannol bresennol yn y lle cyntaf.

4. SEFYLLFA ARIANNOL/ARBEDION

4.1 Bu i'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol danwario o £100k yn ystod y flwyddyn ariannol blaenorol ac hynny'n bennaf oherwydd cyfuniad o incwm ychwanegol a swyddi a fu yn wag am gyfnodau yn ystod y flwyddyn. Mae'r sefyllfa ar gyfer 2021/22 yn cael ei hadolygu'n rheolaidd ac nid oes unrhyw bryder penodol ynglŷn a gallu'r Adran i weithredu o fewn ei chyllideb eto eleni.

4.2 Ers ei dyfodiad yn 2015, mae'r Adran wedi adnabod £2.5 miliwn o arbedion gan sicrhau cyfanswm arbediad o £195,500 yn 2020/21 gyda swm pellach o £117,750 i'w wireddu yn ystod y flwyddyn gyfredol. Mae £17,250 eisoes wedi'i wireddu gyda'r £100,500 sy'n weddill, i'w gyflawni'n llawn rhwng y Gwasanaeth

Adnoddau Dynol a'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad erbyn diwedd y flwyddyn ariannol bresennol. Bydd rhan o'r arbediad sydd i'w wireddu gan y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad yn cael ei wireddu gan gynllun amgen i'r hyn a nodwyd yn wreiddiol. Bydd y bwriad i ddileu dwy swydd o fewn y Gwasanaeth yn cael ei leihau i un swydd trwy weithredu'r cynllun amgen sy'n ymwneud ag arbedion treth ar gynllun newydd Cyfraniadau Gwirfoddol Ychwanegol yn y maes pensiwn i weithwyr y Cyngor. Mae hwn yn gynllun a wireddir trwy gydweithrediad y gwasanaethau Pensiwn a Cyflogau yn yr Adran Cyllid gyda'r arbediad yn cael ei rannu rhwng y tri Gwasanaeth. Bydd yr arbediad yn cyfrannu £28,000 at gyfanswm arbediad y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad yn ystod y flwyddyn bresennol. Ar y sail yma, rwyf yn gwbl fodlon bod y cynlluniau yn eu lle gan y naill Wasanaeth a'r llall er mwyn gwireddu'r arbedion yn llawn.

GWASANAETH CYFREITHIOL

1. PERFFORMIAD

Dangosyddion

Mae'r Gwasanaethau Cyfreithiol yn cofnodi un dangosydd perfformiad meintiol. Cesglir adborth drwy ffurf holiadur achos a anfonir at swyddogion sydd yn derbyn y gwasanaeth cyfreithiol ar ddiwedd achos. Gosodir meincnod yn erbyn lefel bodlonrwydd sydd yn cyrraedd 10/10.

Darperir gwasanaeth cyfreithiol cyflawn i holl adrannau'r Cyngor. Mae hyn yn cynnwys meysydd arbenigol megis cyflogaeth, eiddo masnachol, amddiffyn plant, ymgyfreithio a chynllunio ynghyd a gorchmynion traffig a casglu dyledion. Mae hyn yn adlewyrchu y rhan fwyaf o waith y Cyngor gan gynnwys prosiectau sylweddol Gwynedd a rhanbarthol. Gwneir hyn yn bennaf drwy y tîm mewnol gan dynnu mewn arbenigeddau allanol penodol ar adegau i gefnogi gwaith a sicrhau rheolaeth risg gyfreithiol briodol. Rydym yn derbyn adborth cadarnhaol cyson.

Ar gyfer 2020/2021 adroddwyd fod y canran o achosion oedd yn graddio y gwasanaeth yn 10/10 yn 87%.

Ar gyfer hanner cyntaf 2021/2022 roedd y canran o ymatebion a dderbyniwyd yn 100%.

2. MATERION CYNLLUN Y CYNGOR

Priodoldeb

Cydweithio yn lleol ac yn rhanbarthol i gynllunio ac ymateb i newidiadau i lywodraethu ac i'r Cyfansoddiad fydd yn deillio o ddyfodiad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)2020.

Statws

Rydym wedi arwain a chefnogi rhaglen waith i ymateb i ddyfodiad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Sefydlwyd y rhaglen waith ynghyd a tîm prosiect dan oruchwyliaeth y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu . Mae'r gwaith yn symud

ymlaen yn unol a'r rhaglen gyda adroddiadau yn ôl y gofyn i'r Cyngor Cabinet a Phwyllgorau eraill. Mae'r gwaith hefyd yn digwydd ar lefel rhanbarthol ac rydym yn cyfrannu at waith cenedlaethol gyda'r llywodraeth ac awdurdodau eraill ar y Ddeddf.

Etholiadau

Ymateb i ehangu a diwygio yr etholfraint, yn benodol ar gyfer etholwyr rhwng 16 ac 18 oed, a ddaw yn sgil Bil Senedd ac Etholiadau (Cymru) 2019 a Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2020 drwy hyrwyddo cofrestru a chyfranogiad mewn etholiadau perthnasol.

Ymateb i ardrawiad ac oblygiadau Covid-19 ar etholiadau ac isetholiadau all gael eu heffeithio drwy gynllunio trefniadau sydd yn sicrhau cynnal etholiadau effeithiol a phriodol.

Statws

Mae rhaglen waith wedi ei sefydlu a swyddog prosiect wedi ei phenodi gan ddefnyddio grant oddi wrth Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag rhaid cydnabod fod effaith cyfnodau clo yn arbennig ar sefydliadau addysgol wedi cael ardrawiad ar ein gallu i symud y gwaith yma yn ei flaen yn ystod 2020/21. Gyda Swyddog hyrwyddo wedi ei phenodi mae rhaglen waith o ymgysylltu a chreu deunydd a digwyddiadau hyrwyddo dealltwriaeth a chyfranogiad yn y broses etholiadol yn symud ymlaen gyda golwg ar Fai 2022.

Cynhaliwyd etholiadau Senedd a Chomisiynydd yr Heddlu ynghyd a ac Is Etholiadau wedi codi y rheoliadau argyfwng. Llwyddwyd i gynnal prosesau yma o dan gyfyngiadau COVID-19 gan gyfarch y gofynion diogelwch lled sylweddol oedd mewn grym ar y pryd ar draws dwy etholaeth gan gynnwys 136 o orsafoedd pleidleisio a dwy ganolfan gyfrif. Yn anffodus bu problem gyda un papur pleidleisio yn Ynys Môn a Gwynedd ar gyfer etholiad rhanbarthol y Senedd yng Ngogledd Cymru ac mae adolygiad manwl wedi ei gynnal gyda'r Comisiwn Etholiadol. Fodd bynnag roedd maint y gofynion ychwanegol o ran trefnu a darparu lleoliadau diogel yn sylweddol er gwaethaf cefnogaeth a cymorth parod yn benodol gan y Tîm Iechyd a Diogelwch yn golygu y llwyddwyd i gynnal yr etholiadau.

Crwner

Ymdrin â threfniadau penodi Uwch Grwner ar gyfer yr ardal all olygu cynnal adolygiad o'r ardal Grwnerol bresennol.

Statws

Mae trafodaeth wedi cychwyn gyda'r Weinyddiaeth Cyfiawnder ynglŷn a'r prosesau yma. Fodd bynnag mae'r nifer o fudd ddeiliaid i'r broses adolygu yn golygu fod amserlennu a sgôp yn destun trafodaeth sydd yn parhau. Fel Awdurdod arweiniol ar ran Gwynedd a Môn mae gennym rôl ganolog yn hyn. Mae Uwch Grwner gweithredol mewn lle yn Ardal Crwner Gogledd Orllewin Cymru sydd yn golygu fod y Gwasanaeth yn cael ei gynnal yn ddi-dor. Mae arbediad yn ynghlwm a'r adolygiad yma ond, cydnabyddir fod adolygiad ardal Crwner yn broses sydd angen consensws ar draw y rhanbarth ynglŷn a'r egwyddor a ffurf y canlyniad.

3. SEFYLLFA ARIANNOL/ARBEDION

Bu i'r Adran Gyfreithiol danwario o £47k yn ystod y flwyddyn ariannol blaenorol ac hynny'n bennaf oherwydd incwm ond, cyfraniad gan swydd wag hefyd. Mae'r sefyllfa ar gyfer 2021/22 yn cael ei adolygu'n rheolaidd ac nid oes unrhyw bryder penodol ynglŷn a gallu'r Gwasanaeth i weithredu o fewn ei chyllideb eto eleni.

BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Swyddog Monitro:

Dim sylwadau o safbwynt priodoldeb.

Pennaeth Cyllid:

Cadarnhaf gywirdeb yr agweddau ariannol yn adroddiad yr Aelod Cabinet dros Cefnogaeth Gorfforaethol a Chyfreithiol. Yn benodol, cadarnhaf gynnwys yr adroddiad sy'n datgan bod y cynlluniau arbedion ar drac i'w cyflawni erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.